

Vergaderjaar 2007–2008

30 420

Emancipatiebeleid

Nr. 95

BRIEF VAN DE MINISTER VAN LANDBOUW, NATUUR EN VOEDSELKwaliteit

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 12 november 2007

Conform de afspraak in het kabinet en de toezeggingen aan uw Kamer (Kamerstuk 30 420, nr. 42) zend ik u mijn reactie op de eindrapportage van de Visitatie Commissie Emancipatie (VCE) betreffende de resultaten van LNV op het terrein van emancipatie en gendermainstreaming. Tevens stuur ik hierbij de LNV-emancipatiebijdrage (oorspronkelijk geschreven als bijlage bij de Emancipatienota) waarin tot uitdrukking komt hoe LNV de komende jaren emancipatie en diversiteit in haar beleid borgt en verankert.

Uitkomsten van de visitatie

De VCE constateert dat LNV «positief zoekend» werkt aan de invulling van diversiteit, waarbinnen ook de genderdimensie tot haar recht moet komen. Tevens werkt LNV aan meer interactief beleid. LNV heeft een aantal zaken van de grond gekregen en is vernieuwend bezig als het gaat om bottom-up werken. Het onderkent de grote pluriformiteit en complexiteit van de samenleving en bezint zich op de rol die het daarin nu, en in de toekomst, te spelen heeft. De commissie constateert verder dat LNV eraan werkt om voor gender een zichtbare plaats te houden binnen het diversiteitsperspectief, maar stelt nog steeds vragen bij de verankering en beschikbare tijd. Ook de interactieve benadering wordt positief geduid en het programma «Ontmoetingen» zou heel goed kunnen voldoen, mits de aandacht voor gender als specifieke invalshoek overeind blijft.

Ik herken mij in dit beeld. De VCE-rapportage is voor mij een stimulans om een nieuwe impuls te geven aan het gender- en diversiteitsdenken binnen LNV.

Onderstaand geef ik meer concreet aan hoe LNV de inhoudelijke en organisatorische verbetervoorstellen van de VCE oppakt.

Aanpak uitkomsten visitatie

De impuls op gebied van gender en diversiteit wil ik vormgeven door binnen de kernthema's Voedsel, Platteland en Natuur en Duurzaam Ondernemen een aantal projecten te selecteren.

In deze projecten wordt specifiek gekeken naar gender als onderdeel van de in deze projecten gehanteerde diversiteitsbenadering. Resultaten zullen via publicaties en dvd's worden gepresenteerd en intern en extern onder de aandacht worden gebracht.

Wat betreft de rol van het departement bij gedecentraliseerd beleid maak ik een voorbehoud. In eerdere gesprekken met de VCE is al aangegeven dat het proces rondom het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG) zodanig complex was, dat ingezet is op het bouwen aan vertrouwen en niet op het toevoegen van extra emancipatieprocesvoorwaarden.

Passend in de cultuur en werkwijze van LNV zal een zogenaamde community of practice opgericht worden, waar dossierhouders en anderen ervaringen uitwisselen over gender- en diversiteitseffecten binnen het beleid en de manieren om dit beter te borgen. Onder andere zal daarbij ook aandacht zijn voor instrumenten als People Audit, People Effect Rapportage en People Panel naast instrumenten als de emancipatiesneltoets van E-quality en de diversiteitstoets zoals ontwikkeld door de VCE zelf. Daarnaast wil ik de mogelijkheden onderzoeken om gender- en diversiteitsmodules toe te voegen in inwerkprogramma's voor (nieuwe) ambtenaren. Voor een uitgebreide opsomming van voorgestelde activiteiten verwijs ik naar de bijlage.

LNV zal zoveel mogelijk bijdragen aan de kabinetsimpuls ten aanzien van emancipatie, zoals verwoord in de Emancipatienota. De daarin geformuleerde hoofdthema's als arbeidsparticipatie, vrouwen en meisjes uit etnische minderheidsgroepen, veiligheid en internationaal emancipatiebeleid zijn van groot belang. Daarnaast wil LNV ook haar eigen verantwoordelijkheid en ambitie rond diversiteit en emancipatie vormgeven. Vanuit LNV wil ik het initiatief nemen om op de fysieke domeinen zoals ruimtelijke ordening, volkshuisvesting, milieu, landbouw, platteland, water, verkeer en vervoer, emancipatie en duurzaamheid meer met elkaar te verbinden. Daartoe zal LNV contact opnemen met VROM en V&W.

Ten slotte constateer ik dat de VCE binnen mijn departement een stimulerend effect heeft gehad op het duidelijk borgen van emancipatie binnen het diversiteitsperspectief. Hiermee is tevens een nieuwe impuls gegeven aan het ontwikkelen van concrete doelen en acties op het gebied van diversiteitsbeleid.

LNV-bijdrage aan emancipatie en diversiteit

Omdat LNV de relevante opmerkingen van de VCE uit de definitieve rapportage serieus verwerkt heeft in haar eigen emancipatieplannen, werkwijze en visie voor de komende jaren, behoeft de inhoud van de «LNV-bijlage» geen nadere toelichting, omdat die volledig coherent is met wat hierboven beschreven is naar aanleiding van de VCE-rapportage.

De minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,
G. Verburg

Verankering van emancipatie in beleid en uitvoering bij LNV

De aandacht voor effecten van beleid op vrouwen en mannen binnen het departement is op de volgende wijze verankerd inclusief de invulling van de vijf algemene randvoorwaarden uit het kabinetsstandpunt gender mainstreaming (2001):

a) Commitment ambtelijke en politieke top

- Sinds 2001 hanteert LNV een diversiteitsbenadering, waarbij naast gender ook oog is voor etniciteit, validiteit, leeftijd, sociaal-economische klasse, leefstijl en waardenoriëntaties. Deze benadering is nauw gekoppeld aan het principe »van zorgen voor, naar zorgen dat«, waarbij meer verantwoordelijkheid belegd wordt bij betrokkenen.
- Minister Verburg is positief over en betrokken bij gendermainstreaming binnen het diversiteitsbeleid. Ze heeft veel oog voor de positie en rol van vrouwen binnen de landbouw en op het platteland.
- In overleg met de Bestuursraad wordt bezien welke DG portefeuillehouder emancipatie en diversiteit wordt. Nu vindt waarneming plaats door de directeur landbouw C. Oomen. De feitelijke coördinatie ligt bij een senior beleidsmedewerker.
- De Bestuursraad LNV stimuleert actief het benoemen van vrouwen op MT niveau en hoger en volgt opleidingen als het MO-programma (Management Ontwikkelings-programma) en de projectenpool scherp op deelname van vrouwen.

b) Vastleggen van verantwoordelijkheid (wie is aanspreekbaar op de verschillende niveaus)

- Directeur Landbouw is tevens coördinerend directeur emancipatie. Binnen LNV is een coördinator/senior beleidsmedewerker emancipatie en diversiteit voor het hele departement beschikbaar. De coördinator vervult een aanjagende en faciliterende rol naar de (senior) beleidsmedewerkers die bij de verschillende beleidsdirecties actief en betrokken zijn bij het emancipatiebeleid en diversiteitsbeleid.
- Bij verschillende beleidsdirecties (Landbouw, Platteland, Regionale Zaken, Kennis) en stafdirecties (Bureau Bestuursraad en P&O) zijn medewerkers betrokken en actief op het vlak van emancipatie en diversiteit. Een sterkere onderlinge betrokkenheid en verbinding draagt bij aan een betere borging en verankering van emancipatie. Daartoe richt LNV – passend in de cultuur en werkwijze – een zogenaamde Community of Practice op.
- In samenspraak met dossierhouders, programmamanagers en projectleiders worden concrete afspraken gemaakt om binnen de diversiteitsbenadering aandacht te besteden aan gender en de gender-effecten van beleid zichtbaar te maken. Hierbij focust LNV op de tophema's Voedsel, Groene Economie, Natuur landschap, groen en een vitaal platteland. De voortgang en resultaten worden bewaakt door de coördinator emancipatie en diversiteit en gerapporteerd aan de coördinerend directeur en de portefeuillehoudende DG.
- De op te richten Community of Practice zal o.a. benut worden om ervaringen van dossierhouders e.a. uit te wisselen, de bruikbaarheid

van beschikbare instrumenten te toetsen en onderzoeksvragen te genereren

- Directie P&O geeft vorm aan een divers personeelsbeleid met aandacht voor meer vrouwelijke en allochtone medewerkers bij LNV. P&O laat zich hierbij leiden door het afspiegelingsbeginsel van het kabinet.
- Op het intranet van LNV is een portal Emancipatie ingericht.

c) Beschikbaarheid van genderdeskundigheid

Intern

- Er is specifieke genderdeskundigheid beschikbaar bij de beleidsdirecties Landbouw, Platteland, Natuur, Regionale Zaken, Kennis en bij de stafdirecties Bureau Bestuursraad en P&O.
- LNV onderzoekt de mogelijkheden om gender- en diversiteitsmodules toe te voegen aan de inwerkprogramma's voor nieuwe ambtenaren bij LNV, de beleidsleergang Starten met Beleid en het MO-programma.

Extern

- LNV kent een zogenaamde preferred supplier relatie met Stichting Dienst Landbouwkundig Onderzoek waaraan onder andere onderzoeksinstellingen als Wageningen Universiteit en Researchcentrum, het Landbouweconomisch Instituut en Alterra verbonden zijn. In opdracht van LNV wordt beleidsondersteunend onderzoek uitgevoerd onder andere op het vlak van vrouwelijk ondernemerschap, arbeid en de positie van vrouwen binnen de landbouw. Aandachtspunt is een zekere mate van gender blindness bij onderzoekers. Onderzocht worden de mogelijkheden om in onderzoeksaansturing en -programmering van het sociaal-wetenschappelijk onderzoek aandacht te besteden aan genderen diversiteitsaspecten.
- Het Sociaal en Cultureel Planbureau voert in opdracht van LNV het onderzoeksprogramma Sociale Staat van het Platteland uit. Het programma heeft als doel te komen tot een monitor van de sociale ontwikkelingen op het platteland, zodat tijdig onderkend kan worden of en in welke mate de leefsituatie van bewoners onder druk komt te staan. Daarbij is aandacht voor gender-issues.
- Voor thema's als duurzaamheid en gender wordt specifieke genderdeskundigheid van buiten aan getrokken.
- De directie Regionale Zaken faciliteert vrouwennetwerken in Noord- en Oost-Nederland. Bevindingen uit deze netwerken worden gerapporteerd en verspreid binnen LNV.
- LNV benut eveneens de kennis die aanwezig is bij traditionele plattelandsvrouwen-organisaties, de commissie Vrouw en Bedrijf van LTO Nederland en de Federatie Zakenvrouwen.
- Bij het landelijke centrum voor emancipatie, gezin en diversiteit E-Quality is geringe expertise aanwezig op de LNV domeinen voedsel, natuur, platteland en landbouw.

d) Inzet van instrumenten

- Inzet van instrumenten voorafgaand aan het beleidsproces In de ogen van LNV is het uitvoeren van een emancipatie effectrapportage (EER) een zwaar instrument, dat zij vooral wil inzetten bij nieuwe, ingrijpende beleidsvisies. De voorkeur gaat uit naar een lichtere toets van beleidsvoorstellen waarbij gekeken wordt of en hoe er effecten optreden voor verschillende doelgroepen. Daarbij wenst LNV gebruik te maken van:
 - de instrumenten People Audit, People Effect Rapportage en People Panel (ontwikkeld door de beleidsdirectie Regionale Zaken en aansluitend op de bij LNV in zwang zijnde triple P-benadering);
 - de emancipatie sneltoets van E-Quality;
 - de diversiteitstoets van de Visitatie Commissie Emancipatie.
- LNV onderzoekt verder de mogelijkheden om:
 - in de aansturing van het sociaal-wetenschappelijke onderzoek en programmering van Stichting DLO en bij de zogenaamde open programmering aandacht te besteden aan gender- en diversiteitsaspecten;
 - bij de inrichting van het subsidiestelsel en de toekenning van budgetten expliciet regelingen en middelen te oormerken voor emancipatie en diversiteit. Onder andere bij het Koplopersloket: bewerkstelligen van een substantiële verhoging van het aantal uit te reiken innovatievouchers aan vrouwelijk ondernemers;
 - bij de adviesaanvragen door derden zoals de Raad voor het Landelijk Gebied en het Innovatienetwerk etc. expliciet gender- en diversiteitsissues mee te nemen.

Inzet van instrumenten «achteraf»

- Er is in 2004 een genderbudget analyse gemaakt van de reconstructie (Bock, WUR), waaraan LNV een financiële bijdrage heeft geleverd. Het resultaat daarvan voegde weinig toe aan de al bij LNV bekende inzichten op het vlak van participatie van vrouwen. Ook voor de genderbudgetanalyse geldt dat LNV dit een zwaar instrument vindt. De voorkeur gaat uit naar eenvoudiger en intern uit te voeren analyses zoals beleidsevaluaties en -doorlichtingen.
- Bij invoering van nieuwe regelingen worden door Dienst Regelingen huiskamerbijeenkomsten georganiseerd of panels ter verbetering in gesteld. Bij dit soort gelegenheden is het standaard dat vrouwen worden uitgenodigd, omdat zij altijd met interessante en andere informatie komen (agrarische vrouwen verzorgen veelal de boekhouding van het bedrijf).

e) Expliciet emancipatiebeleid met duidelijke doelstellingen en inzet van middelen (formatie en budget)

- LNV voert geen emancipatiebeleid maar diversiteitsbeleid. Binnen dit diversiteitsbeleid is gender een belangrijk aandachtspunt.
- Centrale beleidsdomeinen van LNV zijn voedsel, landbouw, natuur, landschap en platteland. Gegeven de vermaatschappelijking die ten aanzien van deze domeinen is opgetreden, wordt zichtbaar dat vrouwen én meer interesse tonen voor LNV én een onmisbare schakel zijn voor het realiseren van LNV-doelen binnen deze domeinen.
- LNV kiest voor een aanpak waarbij in samenspraak met dossierhouders, programmamanagers en projectleiders concrete afspraken worden gemaakt om binnen een diversiteitsperspectief aandacht te

besteden aan gender en de gender-effecten van beleid zichtbaar te maken. Hierbij focust LNV op de tophema's Voedsel; Groene economie; Natuur, landschap, groen en vitaal platteland.

- Groene economie
 - Project Ondernemend Netwerken Vitaal Vrouwelijk Ondernemerschap stad en land. Betreft professionalisering van ondernemerschap: stimuleren van meer vrouwelijke ondernemers en boegbeeldvrouwen nadrukkelijker in de publiciteit plus bredere beïnvloeding politiek. Uitvoering door Federatie Zakenvrouwen en LTO Vrouw en Bedrijf. Facilitering door LNV, budget €150 000,- per jaar.
 - Taskforce Multifunctionele Landbouw. Aandachtspunten zijn de opschaling van verbrede landbouw en de positie van vrouwen daarin en de inzet, ontwikkeling en beloning van (eerder en elders verworven) competenties. Aan de taskforce is een kenniscentrum multifunctionele landbouw/veelzijdig platteland gekoppeld (zie ook onder).
 - Initiëren beleidsondersteunend onderzoek bij het onderzoeksprogramma Multifunctionele Landbouw. Uitvoeren onderzoek in de open programmering: participatief onderzoek naar vrouwen en ondernemerschap op het platteland €100 000,- toegekend, start najaar 2007.
 - Productie van DVD's naar aanleiding van gesprekken van vrouwelijke ondernemers om de gender- en diversiteitsgevoeligheid bij beleidsmedewerkers en externe adviseurs en intermediairen te vergroten.
 - Directie Visserij betreft de organisatie Vinvis (visserijvrouwen) bij het nadenken over toekomstig visserijbeleid.
 - Project Casusadoptie Innovatieve Kansen voor vrouwelijke ondernemers. Betreft het omgaan met aanvragen en beoordeling van subsidieaanvragen.
- Natuur, landschap, groen en een vitaal platteland
 - Sociaal Stimuleringsbudget Platteland. Het beleidsprogramma voorziet in de stimulering van de sociale infrastructuur op het platteland. Een belangrijk onderdeel daarvan vormt de ontwikkeling van een kenniscentrum op dit terrein «Veelzijdig Platteland», waarbinnen aandacht is voor de drie dimensies van een duurzame ontwikkeling van het platteland.
 - Sociale Staat van het Platteland. In het kader van het onderzoeksprogramma dat in opdracht van LNV door het SCP wordt uitgevoerd wordt onder andere aandacht besteed aan de arbeidsparticipatie van vrouwen op het platteland, de beschikbaarheid en bereikbaarheid van (zorg)voorzieningen op het platteland, de vervoersarmoede bij oudere vrouwen op het platteland en de maatschappelijke participatie van vrouwen op het platteland. De onderzoeksgegevens zullen onder andere verwerkt worden in de nieuwe Agenda Vitaal Platteland en de formulering van een interdepartementale sociale agenda voor het platteland.
 - Naar aanleiding van het verschijnen van de Emancipatiemonitor 2006 met daarin een hoofdstuk over emancipatie op het platteland: het organiseren van een bijeenkomst met betrokkenen om conclusies te verifiëren, differentiëren en vervolgactiviteiten te ontplooiën.
 - In het kader van het Europese Plattelandsontwikkelings Programma (POP) financiert LNV het Leader+-netwerk. De projecten van Leader+ richten zich onder andere op de doelgroepen vrouwen en jongeren.
 - In het kader van de implementatie van de Convention on Biological Diversity verkent LNV de relatie tussen gender en (agro)biodiversiteit.

- In het kader van het Programma Jeugd, Natuur, Voedsel en Gezondheid wordt gekeken naar diversiteit binnen de doelgroep jeugd.
 - LNV is actief in het Programma Groene Partners, dat de ambitie heeft de waarden en betekenis van gezondheid, natuur, milieu, integratie, sociale samenhang en economie slim te koppelen in en rond de stad. Ook zal onderzoek gedaan worden naar actieve bewonersparticipatie bij planvorming en beheer. Door participatie over inrichting van het groen via paraprofessionele functies (allochtone vrouwen die een brugfunctie kunnen vervullen tussen gemeentelijke diensten, woningbouwcoöperaties en hun eigen achterban) te laten verlopen, kan participatie, integratie en directe betrokkenheid bij de (vormgeving van) eigen omgeving snel tot synergie leiden. Aansluiting wordt gezocht bij Prachtwijken.
 - In het kader van het Programma Leren voor duurzaamheid is aandacht voor gender en etniciteit.
- Voedsel
 - LNV onderzoekt op welke wijze burgerinitiatieven op het terrein voedsel ondersteund en gefaciliteerd kunnen worden. Een voorbeeld is regionale samenwerking met de gemeente Amsterdam binnen het actieprogramma Proeftuin Amsterdam «Gezonde en duurzame voeding in stad en regio». In dit kader nemen vrouwen initiatieven om kinderen op de basisschool gezond, lekker en gezellig met elkaar te laten eten.
 - Onderwijs
 - Projecten over «Bevorderen van diversiteit in groen onderwijs», maatschappelijke stages en instroom allochtone meiden.
 - In overleg met OCW vindt monitoring plaats van de instroom van vrouwelijke docenten en managers in het groen onderwijs.
 - Het LNV-budget geormerkt voor emancipatie is € 200 000,-, dit budget is opgenomen in de begroting. Dit budget is exclusief de middelen, tijd en menskracht die ingezet worden voor dossiers waar met een diversiteitsbenadering wordt gewerkt.